

Intresseavvägning enligt personuppgiftslagen

Datainspektionen informerar

ORDLISTA

Behandling

Varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas med personuppgifter, exempelvis insamling, registrering, lagring och bevarande.

Personuppgifter

All slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. Exempel på sådan information är namn, personnummer och kundnummer.

Personuppgiftsansvarig

Den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen – det vill säga syftena – med och medlen för behandlingen av personuppgifter.

Den registrerade

Den som en personuppgift avser.

Känsliga personuppgifter

är uppgifter som avslöjar etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt uppgifter som rör hälsa eller sexualliv.

Personuppgiftsbiträde

är den som behandlar personuppgifter för den personuppgiftsansvariges räkning, till exempel en servicebyrå.

Samtycke

är varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, efter att ha fått information om personuppgiftsbehandlingen, godtar att personuppgifter som rör honom eller henne behandlas.

Tredjeland

är en stat som inte ingår i Europeiska unionen (EU) eller är ansluten till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Reviderad i augusti 2015. Det kan finnas en senare version av den här broschyren i pdf-format på www.datainspektionen.se.

Illustrationer Oscar Alarik.

Tryckt hos Ineko AB i Årsta på Arctic Volume White.

 Miljömärkt trycksak 341 142. IISSN 1100-3308.

Innehåll

Inledning	4
Tillåten behandling?.....	5
Behandling efter en intresseavvägning.....	5
Rätten att motsätta sig behandling av personuppgifter	6
Marknadsföring och direktreklam	7
Arbetslivet	10
Om den registrerade motsätter sig behandlingen	11
Helhetsbedömningen	11
Exempel	14
Om du behöver mer information	15

Inledning

Enligt personuppgiftslagen får personuppgifter behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke. Personuppgifter får även behandlas i vissa andra situationer som lagen räknar upp, om behandlingen är nödvändig. En sådan situation framgår av 10 § punkten f. Där står det att man kan få behandla personuppgifter för ett berättigat intresse om den personuppgiftsansvariges intresse av behandlingen väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkningar av den personliga integriteten. Det är det som kallas intresseavvägning.

I den här broschyren får du vägledning om några situationer där det kan vara aktuellt att göra en sådan intresseavvägning. Här finns också allmän information om personuppgiftslagen.

Den personuppgiftsansvarige ansvarar för att personuppgifter behandlas bara om det är lagligt. Datainspektionen är tillsynsmyndighet och övervakar hur bestämmelserna tillämpas.

Den här broschyren handlar om situationen när de så kallade hanteringsreglerna i personuppgiftslagen ska tillämpas, det vill säga när det är fråga om strukturerat material och inte till exempel löpande text.

Målsättningen med en intresseavvägning är att finna en balans mellan ett berättigat behov av att behandla personuppgifter och den enskildes anspråk på skydd mot integritetskränkningar.

Tillåten behandling?

I personuppgiftslagen finns grundläggande krav som gäller när man ska behandla personuppgifter. Där anges bland annat att personuppgifter endast får samlas in för ändamål som är särskilda, uttryckligt angivna och berättigade. Uppgifterna får därefter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det som de ursprungligen samlades in för. Den personuppgiftsansvarige får inte heller behandla fler personuppgifter än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet och ska också se till att uppgifterna är riktiga och relevanta.

Det är tillåtet att behandla personuppgifter bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke. För att få behandla personuppgifter utan samtycke krävs att behandlingen är nödvändig för att uppfylla vissa syften som nämns i personuppgiftslagen, som att uppfylla ett avtal, en rättslig skyldighet, ett allmänt intresse eller för att skydda vitala intressen. En intresseavvägning är en annan sådan möjlighet.

Behandling efter en intresseavvägning

I 10 § punkten f i personuppgiftslagen anges att personuppgifter får behandlas utan den registrerades samtycke om behandlingen är nödvändig för att ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige – om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Detsamma gäller om behandlingen är nödvändig för att tillgodose ett berättigat intresse hos en tredje man som personuppgifterna ska lämnas ut till.

Bestämmelsen innebär i praktiken att personuppgifter kan få behandlas utan den registrerades samtycke även i andra situationer än de som räknas upp i tidigare punkter i 10 §. Bestämmelsen omfattar också den situationen att en personuppgiftsansvarig som inte har ett eget tungt vägande intresse av behandlingen får lämna ut personuppgifter till någon annan (tredje man) som har ett sådant berättigat intresse.

En intresseavvägning enligt 10 § punkten f kan således tillåta att man behandlar personuppgifter utan den registrerades samtycke. Om behandlingen ska omfatta brottsuppgifter, personnummer eller känsliga personuppgifter måste behandlingen dock vara tillåten även enligt bestämmelserna i 13–22 §§. Andra än myndigheter får i princip inte behandla brottsuppgifter. Utan samtycke får personnummer endast behandlas om det är klart motiverat med hänsyn till något beaktansvärt skäl. Ska personuppgifter föras över till ett land utanför EU eller EES måste behandlingen dessutom vara tillåten enligt bestämmelserna i 33–34 §§.

Känsliga personuppgifter får aldrig behandlas enbart med stöd av en intresseavvägning.

Rätten att motsätta sig behandling av personuppgifter

En behandling av personuppgifter enligt 10 § punkten f får bara avse uppgifter om registrerade vars intresse av att ha sina personuppgifter i fred inte väger lika tungt som den personuppgiftsansvariges intresse av att använda uppgifterna. Om en registrerad meddelar den personuppgiftsansvarige att hon inte vill att behandlingen ska utföras är det en omständighet som ska beaktas vid intresseavvägningen.

Om en registrerad uttryckligen säger nej till att uppgifter om henne behandlas och invändningen får anses vara sakligt motiverad, bör den personuppgiftsansvariges intresse av att behandla uppgifterna endast i undantagsfall anses väga över. Om det i sådana fall inte längre finns förutsättningar för att behandla personuppgifter efter en intresseavvägning – och behandlingen inte är tillåten enligt någon annan punkt i 10 § personuppgiftslagen – måste de behandlade uppgifterna utplånas eller avidentifieras eftersom även lagring av personuppgifter är en typ av behandling.

Marknadsföring och direktreklam

I vilka fall ett kommersiellt intresse väger tyngre än de registrerades intresse av att få ha sina personuppgifter i fred får avgöras efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Det är följaktligen inte möjligt att generellt säga att ett kommersiellt intresse av att använda personuppgifter för marknadsföring alltid väger tyngre än de registrerades intresse. Intresset av att marknadsföra produkter och tjänster är dock ofta ett sådant berättigat intresse som enligt personuppgiftslagen ger rätt att behandla personuppgifter med stöd av en intresseavvägning. Observera att känsliga personuppgifter aldrig får behandlas enbart med stöd av en intresseavvägning.

På området finns branschorganisationen Swedmas branschöverenskommelse, som godkänts av Datainspektionen. ”Regler för användning av personuppgifter m.m. vid direktmarknadsföring för försäljnings-, insamlings- medlemsvärningsändamål och liknande” tar bland annat upp följande:

- Varifrån personuppgifter kan samlas in
- Uppgifter som får samlas in och villkor för behandlingen
- Information till den registrerade
- Rättelse m.m. av personuppgifter

Enligt avsnitt 4 i branschöverenskommelsen kan personuppgifter för direktmarknadsföringsändamål samlas in antingen från den registrerade själv eller från register eller annan källa där den registrerade är eller kan antas vara medveten om att personuppgifter kan användas och/eller lämnas ut för sådana ändamål utan att ha motsatt sig detta. I avsnitt 6 i överenskommelsen finns särskilda regler som rör personer under 16 år, nyblivna föräldrar och dödsbon.

Ett av de grundläggande kraven i personuppgiftslagen är att den personuppgiftsansvarige ska se till att personuppgifter behandlas enligt god sed. Branschöverenskommelsen ger uttryck för vad som är god sed vid

behandling av personuppgifter. Överenskommelsen finns tillgänglig på Swedish Direct Marketing Associations (Swedmas) webbplats www.swedma.se.

Inom området för marknadsföring och direktreklam kan en intresseavvägning normalt medföra att det är tillåtet att behandla personuppgifter för att:

- framställa adressbärare för utskick av direktadresserat reklammaterial i reklamkampanj
- upprätta listor över telefonnummer för telefonförsäljning
- skicka ut direktreklam via branschregister
- följa upp direktreklamkampanjer genom statistisk bearbetning.

Enligt 11 § personuppgiftslagen får personuppgifter inte behandlas för ändamål som rör direkt marknadsföring om den registrerade skriftligen har anmält hos den personuppgiftsansvarige att han eller hon motsätter sig sådan behandling. All slags marknadsföring, både i kommersiellt och ideellt syfte, omfattas av den registrerades möjlighet att motsätta sig. Det finns också särskilda spärregister dit man kan anmäla att man vill slippa direktreklam eller säljsamtal, de så kallade Nix-registren.

Följande domar belyser hur en intresseavvägning kan utfalla:

Regeringsrätten ansåg att Jordbruksverkets adressregister över mjölkproducenter får lämnas ut för direkt marknadsföring. Marknadsföringen riktades till näringsidkare, uppgifterna kunde inte bedömas som känsliga och den enskilde kunde enligt 11 § personuppgiftslagen motsätta sig att personuppgifterna användes för direkt marknadsföring. *(RÅ 2001 ref. 68)*

Regeringsrätten ansåg att Centrala Studiestödsnämndens (CSN) register över studenter på universitet och högskolor får lämnas ut för direkt marknadsföring. Marknadsföringen var av begränsad omfattning (ett utskick per termin), uppgifterna omfattade endast namn och adress och bedömdes inte vara känsliga och den enskilde kunde enligt 11 § personuppgiftslagen motsätta sig att personuppgifterna användes för direkt marknadsföring. *(Regeringsrättens dom 2002-06-24, mål nr 4367-2001)*

Om det är fråga om en avgränsad marknadsföringsåtgärd och personuppgifterna som ska behandlas inte kan uppfattas som känsliga och om den enskilde enligt 11 § personuppgiftslagen kan motsätta sig att personuppgifterna används för direkt marknadsföring, kan uppgifterna normalt få behandlas med stöd av en intresseavvägning.

Normalt kan en intresseavvägning **inte ge stöd för att:**

- spara ett tillfälligt inhämtat register för direktmarknadsföring för nya utskick

- lämna ut sitt kundregister till andra företag som inte har liknande verksamhet
- lämna ut sitt medlemsregister. (För medlemsregister är marknadsföring inte ett naturligt ändamål. Ett sådant register bör därför inte lämnas ut utan att medlemmarnas har fått information om utlämnandet)
- fördjupa registerinnehåll genom sambearbetning av uppgifter från olika personregister, till exempel genom att registrera kreditupplysningsinformation
- lämna ut uppgift om vem som har motsatt sig personuppgiftsbehandling

Registrering av en kunds inköpsvanor för att ta fram kundprofiler för inköpsbaserad marknadsföring kräver att kunden har samtyckt till sådan personuppgiftsbehandling. För att ett samtycke ska vara giltigt krävs att samtycket är frivilligt och särskilt samt att information har getts om den planerade inköpsbaserade marknadsföringen. Samtycket är ogiltigt om information är bristfällig.

Arbetslivet

Inom arbetsrätten är det en grundläggande princip att arbetsgivaren har rätt att leda och fördela arbetet. Det betyder att arbetsgivaren har rätt att bestämma hur arbetet ska organiseras och utföras, vilken maskinutrustning som ska användas samt att utfärda föreskrifter om ordningen på arbetsplatsen. Med arbetsledningsrätten hänger också samman en rätt för arbetsgivaren att kontrollera hur arbetet utförs eller om givna regler följs.

För att en arbetsgivare ska få behandla personuppgifter utan samtycke krävs att behandlingen är nödvändig för att uppfylla vissa syften som nämns i 10 § personuppgiftslagen, bland annat för att kunna fullgöra ett avtal eller en rättslig skyldighet, eller för att skydda vitala intressen. En förutsättning är att de grundläggande krav som ställs på all behandling av personuppgifter är uppfyllda, till exempel att ändamålet med behand-

lingen är tydligt beskrivet i förväg och sakligt grundat i verksamheten och att de personuppgifter som behandlas verkligen har betydelse för arbetsförhållandet. För känsliga personuppgifter, uppgifter om brott m.m. och personnummer finns det ytterligare bestämmelser som måste vara uppfyllda för att behandling ska vara tillåten. Det finns också särskilda bestämmelser för hur personuppgifter får överföras till utlandet.

Den vanligaste anledningen för en arbetsgivare att behandla personuppgifter är om det är nödvändigt för att anställningsavtalet eller något annat avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren ska kunna uppfyllas eller för att arbetsgivaren ska kunna fullgöra en rättslig skyldighet.

En arbetsgivare får vidare behandla personuppgifter efter en intresseavvägning om det är nödvändigt och intresset av att behandla uppgifterna är större än den anställdes intresse av att uppgifterna inte behandlas. Med arbetsgivarens intresse jämföras intresset hos en utomstående till vilken uppgifterna ska lämnas ut, till exempel en eventuell ny arbetsgivare.

Vid intresseavvägningen väger åtgärder som betingas av säkerhetsskäl i allmänhet tyngre än åtgärder som betingas av till exempel företagsekonomiska effektivitetsskäl.

Om den registrerade motsätter sig behandlingen

Det krävs starka skäl för att få genomföra en behandling av personuppgifter när en registrerad uttryckligen har motsatt sig behandlingen.

Helhetsbedömningen

Den så kallade arbetsledningsrätten, arbetsgivares rätt att organisera och bestämma hur arbetet ska utföras, får aldrig utövas godtyckligt eller kränkande eller på ett sätt som strider mot lag eller god sed på arbetsmarknaden. De åtgärder som en arbetsgivare vidtar beträffande en

arbetstagare måste ha sin grund i själva verksamheten. När man bedömer om en behandling av personuppgifter i arbetslivet är tillåten, bör man tänka på att en arbetstagare i allmänhet befinner sig i en beroendeställning i förhållande till arbetsgivaren.

I vilka fall en arbetsgivares intresse väger över de registrerades intresse av att få ha sina personuppgifter i fred får – precis som på andra områden – avgöras efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Vid en sådan helhetsbedömning bör man ta hänsyn till bland annat följande omständigheter:

- vilket slag av verksamhet som bedrivs
- eventuella överenskommelser som kan finnas i kollektivavtal
- branschpraxis
- regler och riktlinjer som har utfärdats av arbetsgivaren (till exempel för privat användning av arbetsgivarens IT-verktyg)
- för vilket ändamål behandlingen ska utföras, till exempel mätning av de anställdas prestationer
- hur personuppgifterna behandlas och hur resultatet används
- om det finns fungerande rutiner för gallring av personuppgifterna och säkerheten (till exempel att åtkomsten till personuppgifter begränsas till de personer som behöver uppgifterna för sina arbetsuppgifter)
- vilken information arbetstagarna har fått enligt personuppgiftslagen.

Följande tillsynsbeslut är exempel på helhetsbedömningar:

Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU) misstänkte att en anställd fuskade när han redovisade sin arbetstid. För att kontrollera jämförde SU inloggningstider i den anställdes olika IT-verktyg. Man kontrollerade inte själva innehållet i arbete eller korrespondens. Datainspektionen ansåg att i det här fallet vägde SU:s intresse av kontroll tyngre än den anställdes intresse av integritetsskydd, men påpekade i beslutet (dnr 1897-2005) att i framtiden bör SU bli bättre på att informera sina anställda om vilka

kontroller av IT-verktygen som kan äga rum och vilket syfte kontrollerna har.

Vissa företag använder GPS för att lokalisera sina firmabilar. I ett tillsyns- ärende godkände Datainspektionen efter en intresseavvägning att GPS får användas för säkerhet, logistik, fördelning av resurser, underlag för fakturering och för att lokalisera närmaste servicebil. Däremot fick inte företaget använda tekniken för att kontrollera att de anställda arbetar avtalad tid. Den kontrollen kan man göra på ett mindre integritetskrän- kande sätt, skrev inspektionen i sitt beslut (dnr 806-2007). Om det finns en konkret misstanke om allvarligt missbruk av tidsredovisningen kan dock företaget undantagsvis få använda tekniken för att kontrollera om en anställd följer arbetstiderna.

Exempel

Inom arbetslivet kan en intresseavvägning normalt medföra att det är tillåtet att behandla personuppgifter för att i enlighet med god sed på arbetsmarknaden:

- planera, organisera, leda och följa upp – kvalitetsbedöma – arbetet i stort
- mäta individuella prestationer
- kontrollera och övervaka anställda om det krävs av säkerhetsskäl, till exempel inpasseringssystem
- kontrollera och övervaka anställdas användning av Internet och e-postsystem genom loggning av tekniska eller säkerhetsmässiga skäl
- avsiktligt ta del av arbetstagares privata e-post eller annan privat elektronisk kommunikation vid allvarlig misstanke om illojalt eller brottsligt beteende
- registrera uppgifter i rekryteringssystem och kompetensdatabaser (gäller även bolag utomlands inom samma koncern)
- lämna ut harmlösa uppgifter, till exempel arbetstagares namn och adress, till annat bolag inom en koncern (även utomlands) för personalinformation, erbjudanden om förmåner, etcetera.
- på en arbetsgivares webbplats publicera namn, befattning, avdelning eller enhet, anställningsår, arbetstelefonnummer, e-postadress och liknande arbetsplatsrelaterade personuppgifter
- i personalregister lagra fotografier som har tagits fram av säkerhetsskäl.

Normalt kan en intresseavvägning **inte** ge stöd för att:

- använda sammanställningar av uppgifter som lagras för att användas för till exempel fakturering eller bemanningsplanering för något helt annat syfte, till exempel individuell värdering vid lönesättning

- registrera uppgifter om resultat från personlighetstester, personlighetsprofiler och liknande
- använda logguppgifter för andra ändamål eller syften än de ursprungligen bestämda
- att läsa arbetstagares privata e-post eller annan privat elektronisk kommunikation
- upprätta spärllistor eller liknande över tidigare anställda för att förhindra återanställning
- sambearbeta register med olika ändamål

Om du behöver mer information

På Datainspektionens webbplats www.datainspektionen.se kan du läsa mer om integritetsfrågor och ladda ner eller beställa informationsmaterial. Där kan du också beställa en prenumeration på Datainspektionens tidskrift *Integritet i fokus* och vårt nyhetsbrev.

Datainspektionen

Datainspektionen är en myndighet som arbetar för att behandlingen av personuppgifter i samhället inte ska medföra otillbörliga intrång i enskilda människors personliga integritet. Ansvarsområdet omfattar framförallt personuppgiftslagen, kameraövervakningslagen, kreditupplysningslagen, inkassolagen och patientdatalagen. Datainspektionen gör inspektioner och hanterar klagomål från enskilda medborgare samt tar fram vägledningar och ger synpunkter på utredningar och lagförslag. Datainspektionen har också en omfattande informationsverksamhet, vi utbildar, svarar på frågor och ger stöd till personuppgiftsombud.

Datainspektionen informerar

Datainspektionen informerar är en skriftserie som vänder sig till dig som är personuppgiftsansvarig eller personuppgiftsombud samt till dig som vill veta mer om integritetsfrågor. Broschyrerna beställer du på vår webbplats www.datainspektionen.se.

Enter

Kontakta Datainspektionen

E-post: datainspektionen@datainspektionen.se Webb: www.datainspektionen.se
Tfn 08-657 61 00. Postadress: Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

